

POLIN

Muzeum
Historii
Żydów
Polskich

Będę pisać

SCENARIUSZ LEKCJI STACJONARNEJ LUB ONLINE KLASY 4-6 SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Opisany poniżej przebieg lekcji jest propozycją zajęć poświęconych pamięci o powstaniu w getcie warszawskim, rekomendowaną przez Dział Edukacji Muzeum POLIN dla klas 4–6 szkoły podstawowej.

Poruszanie tematów związanych z II wojną światową oraz Zagładą wymaga szczególnej rozwagi ze strony nauczyciela/nauczycielki. Zadbaliśmy o to, aby informacje pojawiające się w przekazanych Państwu materiałach edukacyjnych były dopasowane do wieku odbiorców oraz były opatrzone naszym komentarzem.

Przygotowany przez nas scenariusz umożliwi Państwu przeprowadzenie około 90-minutowych zajęć, w których uwzględnione jest wspólne oglądanie filmu „Będę pisać”. Osoba prowadząca zajęcia może sama zdecydować, podążając za potrzebami grupy, w którym momencie zrobić krótką przerwę.

Scenariusz skonstruowany jest w taki sposób, by można było go łatwo przeprowadzić w warunkach lekcji on-line. Przy zadaniu, które wymaga dostosowania do formuły online, umieściliśmy stosowną instrukcję.

Mamy nadzieję, że proponowana przez nas lekcja może przygotować uczniów i uczennice do świadomego, a przez to pełniejszego udziału w akcji społeczno-edukacyjnej „Żonkile” upamiętniającej rocznicę powstania w getcie warszawskim.

Rekomendujemy, by przed przeprowadzeniem lekcji zapoznać się z [Zaleceniami i wskazówkami dotyczącymi edukacji na temat II wojny światowej i Zagłady](#) Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN.

LISTY NATANA I ZOSI. HISTORIA O POMOCY I PRZYJAŹNI

Scenariusz lekcji wokół filmu autorstwa Hi-Story „Będę pisać”

Słowa kluczowe: II wojna światowa, Żydzi, getto, pomaganie, przyjaźń, pamięć

Autorka: Elżbieta Grab

Metody: projekcja ukierunkowana, praca w grupach, dyskusja, praca plastyczna (dodatkowa)

Cele warsztatu:

- uczniowie i uczennice poznają podstawowe informacje na temat II wojny światowej
- uczniowie i uczennice zdobywają wiedzę na temat powstania w getcie warszawskim
- uczniowie i uczennice mają przestrzeń do refleksji na temat pomagania i roli przyjaźni w radzeniu sobie z trudnymi sytuacjami

Potrzebne materiały:

- Strony z „Małego Przeglądu” (**ZAŁĄCZNIK 1**)
- Film „Będę pisać”
- Karty zadań (**ZAŁĄCZNIK 2**)
- Komiksy do uzupełnienia (**ZAŁĄCZNIK 3**)

PRZEBIEG LEKCJI

1. Wprowadzenie do tematu: listy do „Małego Przeglądu”
2. Obejrzenie filmu
3. Praca z animacją: karty zadań i omówienie
4. Komiksy do uzupełnienia w grupach i omówienie.
5. Podsumowanie i zakończenie

Moduł wstępny

Cele:

- Wprowadzenie w temat zajęć
- Zainteresowanie przedstawioną w filmie historią

Powiedz uczniom i uczennicom, że zapraszasz ich do wykonania krótkiego ćwiczenia, które przybliży im nieco temat dzisiejszej lekcji. Rozdaj uczniom i uczennicom wydruki dwóch pierwszych stron z numeru „Małego Przeglądu” (**ZAŁĄCZNIK 1**). Możesz rozdać jeden egzemplarz na parę lub trójkę.

Zadaniem uczniów i uczennic jest odnalezienie i podkreślenie następujących informacji:

- Jaka jest data wydania tego numeru „Małego Przeglądu”?
- Do jakiej gazety stanowił dodatek „Mały Przegląd”?
- Przeczytaj same tytuły artykułów – o czym może być ta gazeta?
- Dla kogo „Mały Przegląd” był wydawany?

Powiedz osobom uczestniczącym, że mają na to zadanie tylko pięć minut. Nie chodzi więc o to, by przeczytali wszystkie artykuły, lecz by uważnie przyjrzeni się stronom i zaznaczyli informacje, o które chodzi.

Lekcja on-line: Prześlij **ZAŁĄCZNIK 1** wszystkim uczniom i uczennicom. Osoby wykonują to samo zadanie, tylko pracują indywidualnie. Odpowiedzi mogą zapisać na kartce.

Po pięciu minutach sprawdź wspólnie z uczniami i uczennicami odpowiedzi. Możesz zadać też pytanie dodatkowe:

- Jak myślicie, kto mógł pisać artykuły do „Małego Przeglądu”?

Podsumuj odpowiedzi i uzupełnij wiedzę uczniów i uczennic. Zapowiedz, że zaraz obejrzą animację, która przedstawia losy dwojga czytelników „Małego Przeglądu”.

Propozycja podsumowania w języku uczniów i uczennic:

„Mały Przegląd” stanowił piątkowy dodatek do „Naszego Przeglądu”, który był gazetą społeczności żydowskiej w czasie między I a II wojną światową. W okresie międzywojennym Żydzi stanowili 10% ludności Polski, a w niektórych miastach i miasteczkach była to ponad połowa mieszkańców. Żydzi mieli swoją prasę, szkoły, miejsca modlitwy, tworzyli własne spektakle, filmy i literaturę. Autorami tekstów do „Małego Przeglądu” były dzieci i młodzież. Każde dziecko (czy to polskie, czy żydowskie) mogło przesłać swój tekst do redakcji „Małego Przeglądu”, a tam do druku przygotowywał je Janusz Korczak, o którym już kiedyś być może słyszeliście. Numer „Małego Przeglądu”, który dziś zobaczyliście, był ostatnim numerem tego czasopisma. Ukazał się 1 września 1939 roku, kiedy to wybuchła II wojna światowa. Za moment obejrzyjecie animację, która opowiada o przyjaźni dwojga czytelników i zarazem autorów „Małego Przeglądu”. Będziecie mogli też przyjrzeć się, jak wojna wpłynęła na ich życie. Historia opowiedziana w filmie jest fikcyjna, ale mogłaby się wydarzyć – powstała z inspiracji listami publikowanymi w „Małym Przeglądzie” i wiedzą na temat wydarzeń wojennych.

Moduł pierwszy: PRACA Z FILMEM

Cele:

- Zapoznanie się z treścią filmu
- Zwrócenie uwagi na informacje historyczne zawarte w filmie

Przed wyświetleniem animacji rozdaj lub, w przypadku lekcji on-line, prześlij uczniom i uczennicom karty zadań do filmu (**ZAŁĄCZNIK 2**). Poproś, by zapoznali się z pytaniami przed obejrzeniem animacji i wytłumacz, że ich zadaniem po obejrzeniu filmu będzie odpowiedzenie na pytania na karcie.

Daj czas na przeczytanie pytań, następnie wyświetl animację.

Po obejrzeniu animacji daj chwilę na uzupełnienie odpowiedzi.

Moduł drugi: OMÓWIENIE

Cele:

- Zebranie wrażeń z projekcji filmu
- Uporządkowanie i przekazanie wiedzy na temat II wojny światowej i powstania w getcie
- Refleksja na temat pomagania i przyjaźni

Przed omówieniem treści filmu i sprawdzeniem odpowiedzi na pytania upewnij się, że uczniowie i uczennice mają czas, aby podzielić się pierwszymi wrażeniami z projekcji. Możesz zadać otwarte pytanie o wrażenia z filmu lub skorzystać z pytań pomocniczych:

- Co was zainteresowało w obejrzanym filmie?
- Co was w filmie poruszyło?
- Jakie emocje się u was pojawiły w trakcie oglądania filmu?
- Jakie relacje łączyły bohaterów filmu?

Następnie sprawdź z uczniami i uczennicami ich odpowiedzi na karcie zadań. W trakcie wspólnego sprawdzania wyjaśniaj i uzupełniaj wiedzę dzieci o informacje związane z przedstawianą historią II wojny światowej i powstania w getcie warszawskim. Odpowiadaj na pytania uczniów i uczennic, jednak pamiętaj, by pozostać na ogólnym poziomie informacji, dostosowanym do wieku uczniów i uczennic.

Pytania z karty zadań (**ZAŁĄCZNIK 2**) z przykładowymi odpowiedziami dla nauczyciela/nauczycielki:

1. Jaki był adres redakcji „Małego Przeglądu”?

Odpowiedź: Nowolipki 7, Warszawa

2. Jak zmieniło się życie Zosi i Natana, gdy wybuchła wojna? Podaj trzy przykłady.

Przykłady odpowiedzi:

- wiele domów zostało zniszczonych;
- nie mogli wchodzić do parku, siadać na ławkach, jeździć tramwajem;
- musieli nosić opaski z Gwiazdą Dawida;
- zostali zamknięci w otoczonej murem części miasta – w getcie;
- ich rodziny straciły swój cały dobytek.

3. Getto to otoczona murem dzielnica, do której kazano przeprowadzić się Żydom. Jak zareagowali rodzice Natana, gdy zobaczyli, ilu Żydów musiało zamieszkać w getcie?

Odpowiedź: Matka Natana martwiła się, że umrą z głodu, bo nie wystarczy jedzenia dla wszystkich. Ojciec Natana patrzył na tłum i odmawiał modlitwy.

Uzupełnienie w języku ucznia/uczennicy:

W getcie panował duży tłok, ponieważ na małej powierzchni miasta zostało zamkniętych wielu mieszkańców. Życiu w getcie towarzyszył więc głód, a także trudne warunki higieniczne i choroby. Dlatego wiele osób, tak jak ojciec Natana w późniejszej części filmu, starali się zorganizować dla swoich rodzin ucieczkę z getta. Adres redakcji „Małego Przeglądu”, który dziś poznaliście – Nowolipki 7 – również znajdował się na terenie getta.

4. Czy Natan był w pełni bezpieczny poza gettem?

Odpowiedź: Nie, musieli z matką być bardzo ostrożni.

Uzupełnienie w języku ucznia/uczennicy:

Żydom, którzy znajdowali się poza terenem getta, groziła kara śmierci, dlatego musieli się ukrywać. Właśnie to Natan ma na myśli, gdy pisze do Zosi, że ich sytuacja w każdej chwili może się zmienić.

5. Jak potoczyły się losy Zosi w getcie? Czym się zajmowała?

Przykłady odpowiedzi:

- pomocą potrzebującym;
- organizowaniem jedzenia;
- zdobywaniem potrzebnych przedmiotów zza muru getta;
- przygotowaniem się do walki.

Uzupełnienie w języku ucznia/uczennicy:

W getcie byli Żydzi i Żydówki, którzy starali się podejmować działania na rzecz wzajemnej pomocy, np. organizowali żywność, przedstawienia dla dzieci, próbowali nawiązać kontakt z osobami poza gettem. Część z nich postanowiła walczyć zbrojnie. Walka, o której pisze Zosia i do której przygotowywała się razem z innymi Żydami mieszkającymi w getcie, to było powstanie w getcie warszawskim. Powstanie rozpoczęło się 19 kwietnia 1943 roku i trwało niecały miesiąc.

Jedną z osób, która walczyła w powstaniu w getcie i która powstanie przeżyła, był Marek Edelman. To on zapoczątkował tradycję, by w rocznicę wybuchu powstania składać bukiet żółtych kwiatów pod pomnikiem Bohaterów Getta Warszawskiego, który znajduje się w Warszawie naprzeciwko wejścia do Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN. Muzeum kontynuuje tę tradycję i co roku, w kwietniu, organizuje Akcję Żonkile upamiętniającą powstanie w getcie. W ramach tej akcji wolontariusze rozdają 19 kwietnia tysiące papierowych żonkili na ulicach Warszawy. Nasza dzisiejsza lekcja też jest częścią Akcji Żonkile.

Po uporządkowaniu wiedzy historycznej zawartej w filmie, zaprosz uczniów i uczennice do przyjrzenia się relacji Zosi i Natana w kontekście tego, jakie wzajemne wsparcie dla siebie stanowili.

Ćwiczenie**Refleksja o pomocy i wsparciu, jakie mogą nieść relacje z innymi**

Wprowadź uczniów i uczennice w ćwiczenie, kierując ich uwagę na temat wsparcia, jakie dawali sobie Zosia i Natan. Zapowiedz, że za moment rozdasz im drugie karty pracy (**ZAŁĄCZNIK 3**) i zaprosisz do pracy w grupach. Ich zadaniem w grupach, przed uzupełnieniem karty, będzie znalezienie w całej historii momentów, w których bohaterowie udzielali sobie pomocy. Możesz zadać pytania pomocnicze:

- Kiedy bohaterowie sobie pomagali?
- W jakich sytuacjach i w jaki sposób to robili?
- Co było potrzebne do udzielenia pomocy?

Podziel uczniów i uczennice na trzy lub czteroosobowe zespoły. Każdej grupie rozdaj kartę pracy z komiksem do uzupełnienia (**ZAŁĄCZNIK 3**). Zadaniem uczniów i uczennic będzie rozmowa w grupach, a następnie uzupełnienie chmurki widniejącej przy rysunkach Zosi i Natana. Wyznacz grupom czas, jaki mają na pracę (około 5 do 10 minut). Pytania na karcie do uzupełnienia komiksu:

- Za co Zosia podziękowałaby Natanowi?
- Za co Natan podziękowałby Zosi?

Jeśli prowadzisz lekcję on-line, prześlij wszystkim uczniom i uczennicom kartę pracy i skorzystaj z funkcji podziału grupy na pokoje. Uczniowie i uczennice swoje odpowiedzi mogą zapisać na kartce, a potem na forum je odczytać, lub zapisać na czacie. Możesz również zachęcić ich, by narysowali na kartkach komiksowe chmurki (może także wizerunki Zosi i Natana) i w nie wpisali swoje propozycje.

Po upływie czasu na pracę w grupach zaprosz uczniów i uczennice do zaprezentowania swoich propozycji wypowiedzi Zosi i Natana. Zbierz wątki, które pojawiły się w pracy grup. W omówieniu tego ćwiczenia zwróć uwagę na temat pomagania i wsparcia, jakie daje budowanie więzi, dobre relacje międzyludzkie, przyjaźń. Warto podkreślić, że pomoc może przybierać różne formy: obrony przed napastnikami (choć nie każdy z nas może czuć się na siłach, by udzielać takiej pomocy – i to jest w porządku), ale też budowania przyjaźni, życzliwości, dzielenia się swoimi doświadczeniami (jak w listach Natana i Zosi). W tym miejscu, jeśli zależy Ci na poruszeniu kwestii upamiętnienia i powodów, dla których kultywujemy pamięć o różnych historycznych wydarzeniach, możesz zadać pytanie nawiązujące do bohaterki ze współczesnej warstwy filmu:

- Jak przedstawiona historia wpłynęła na dziewczynkę z teraźniejszości?
- Za co ona mogłaby podziękować Natanowi i Zosi?
- A może jest coś, za co wy byście chcieli podziękować któremuś z naszych bohaterów?

W podsumowaniu tego wątku możesz wrócić do Akcji Żonkile, która również dla wielu osób może być formą wyrażania wdzięczności i szacunku do osób, które wzięły udział w powstaniu w getcie warszawskim.

Zwróć uwagę, żeby w trakcie omówienia nie budować analogii między wojną a współczesnością, zwłaszcza na zasadzie: trzeba być odważnym/pomocnym jak Natan i Zosia. Jeśli takie wątki się pojawiają, podkreślaj, że sytuacja II wojny światowej i sytuacja dzisiejsza są zupełnie różne (panuje inny porządek prawny, społeczny, itd.). Oczywiście zachęcamy dzieci do wyciągania własnych refleksji z historii, którą poznały. Jednak unikajmy sytuacji, w której uczniowie i uczennice tworzyliby analogie typu: walka w powstaniu w getcie to jak dziś walka z hejtem w Internecie. Wynika to z zaleceń i wskazówek dotyczących edukacji na temat II wojny światowej i Zagłady Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN: „Nie szukaj analogii pomiędzy wydarzeniami historycznymi a współczesnością – możesz to zrobić, gdy dziecko będzie starsze. Tutaj jest jeszcze na etapie porządkowania wiedzy, a dokładanie dodatkowego poziomu refleksji może zaburzyć ten proces”.

Moduł trzeci: PODSUMOWANIE

Cele:

- Podsumowanie omawianych tematów
- Stworzenie przestrzeni do wyrażania swoich wrażeń i opinii

Podziękuj uczniom i uczennicom za pracę i zakończ lekcję.

Propozycja podsumowania w języku dziecka:

Nawet w bardzo trudnych czasach ludzie mogą doświadczyć czegoś, co ich wzmacnia – drobnych rzeczy, które stają się bardzo ważne i podtrzymują na duchu. Można dostać pomoc i wsparcie od osób, które nas otaczają – czasem zupełnie obcych, które nieoczekiwanie zrobią dla nas coś dobrego. Obejrzelśmy historię Natana i Zosi, którzy doświadczyli przyjaźni (miłości?), szczerze opowiadali sobie o tym, co ich spotyka, pokazywali, że im na sobie zależy. To bardzo im pomogło przetrwać trudne chwile, radzić sobie z sytuacjami, których wcale nie chcieli doświadczyć. Chociaż Zosia prawdopodobnie nie przeżyła wojny, to do końca życia była Natanowi bardzo bliska, pamiętał o niej i był jej wdzięczny za ich przyjaźń i za pomoc (w końcu to dzięki Zosi Natan i jego mama znaleźli bezpieczne przejście na drugą stronę muru getta). My dzisiaj poznajemy historię o tych dzieciach, które żyły w czasie wojny. Może w nas ona wywoływać różne emocje. Może dzięki tej historii coś lepiej zrozumieliśmy, doświadczyliśmy czegoś ważnego – dla każdego z nas to może być coś innego. Czy chcecie podzielić się waszymi refleksjami na koniec? Czym ta opowieść była dla was?

Dodatkowa praca plastyczna

Na koniec lekcji możesz zaproponować uczniom i uczennicom wykonanie Żonkila. Szablony i instrukcja złożenia Żonkila znajdują się na stronie Muzeum Polin – [tutaj](#).